



Fylkesmannen i Aust-og Vest-Agder

# Fylkesmannens signaler foran innspurten i kommunereformen

Fylkesmannens ordfører- og rådmannskonferanse  
12. mai 2016

Fylkesmann Stein A. Ytterdahl  
Prosessveileder Dag Petter Sødal





# Disposisjon

1. Prosessen
2. Hva er føringene – overordnet bilde
3. Om innbyggerhøringer
4. FMs konkrete signaler



## Arbeidsplanen nå:

- I dag: Ordførere og rådmannsmøte
  - 1. juli: Kommunenes tidsfrist
  - 6.juli: Frist oversendelse av vedtakene
  - 2. september: Dialogkonferanse
  - 1. oktober: Rapport sendes
- 
- Kommunene har ballen ut juni – deretter er det FM som «eier» prosessen



## Konkret:

- Vi vet mer for hver uke – 23. mai og 6. juni er viktige
- Hold kontakt med oss – bruk tida
- Vi trenger intensjoner – ikke avtaler!
  - dvs. politisk vilje forankret i kommunestyrene
  - ikke dokumenter
- 1. juli står fast
- Angrefrist 15. sept?



## **Vårt brev til kommunene** (21. april):

- Bruk anledningen til å gi signaler inn i den statlige prosessen – nå mens dere har ballen
- Vedta så mye som mulig – si hva dere primært og sekundært ønsker – selv om ikke alle partnerne er helt omforent eller noe er uavklart
- Div. rapportering – dette får vi til - administrativt



Øke  
er b  
fak  
ma  
  
(Me  
nok

# DET LANG-SIKTIGE OVERORDNEDE BILDET – IKKE ENKELTMOMENTER

Les detaljer, tall og hendelser som signaler i en utvikling over tid

## DET LANG-SIKTIGE BILDET

kommunestrukturen, så helse- og omsorgsminister Bent Høie (H) i Stortinget torsdag.

Jan Inge Krossli



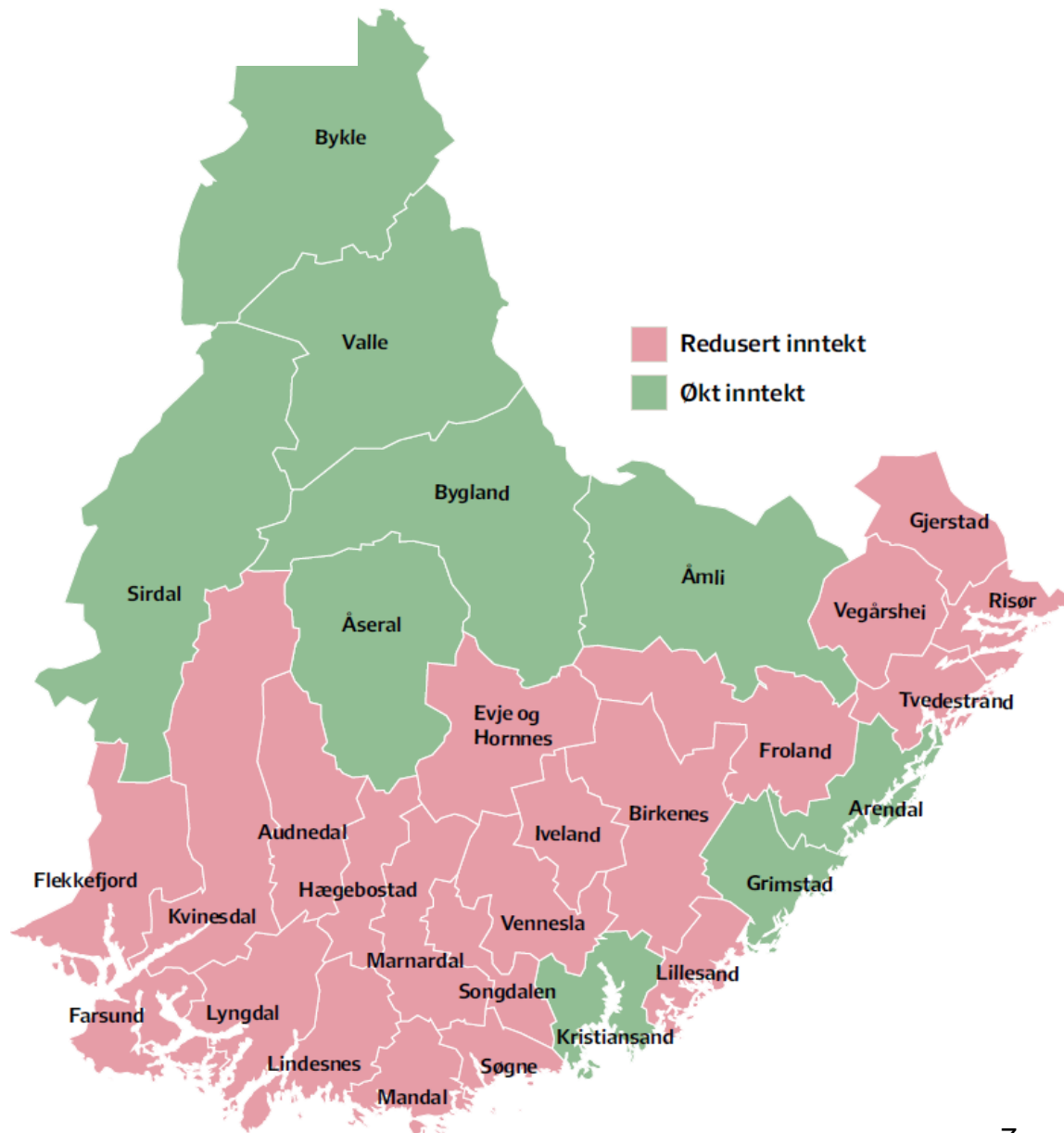
Publisert i går, kl. 15.59

Helse- og omsorgstjenestene i kommunene ble satt inn i en sammenhengende helhet torsdag, da Stortinget behandlet stortingsmeldingen om primærhelsetjenesten.



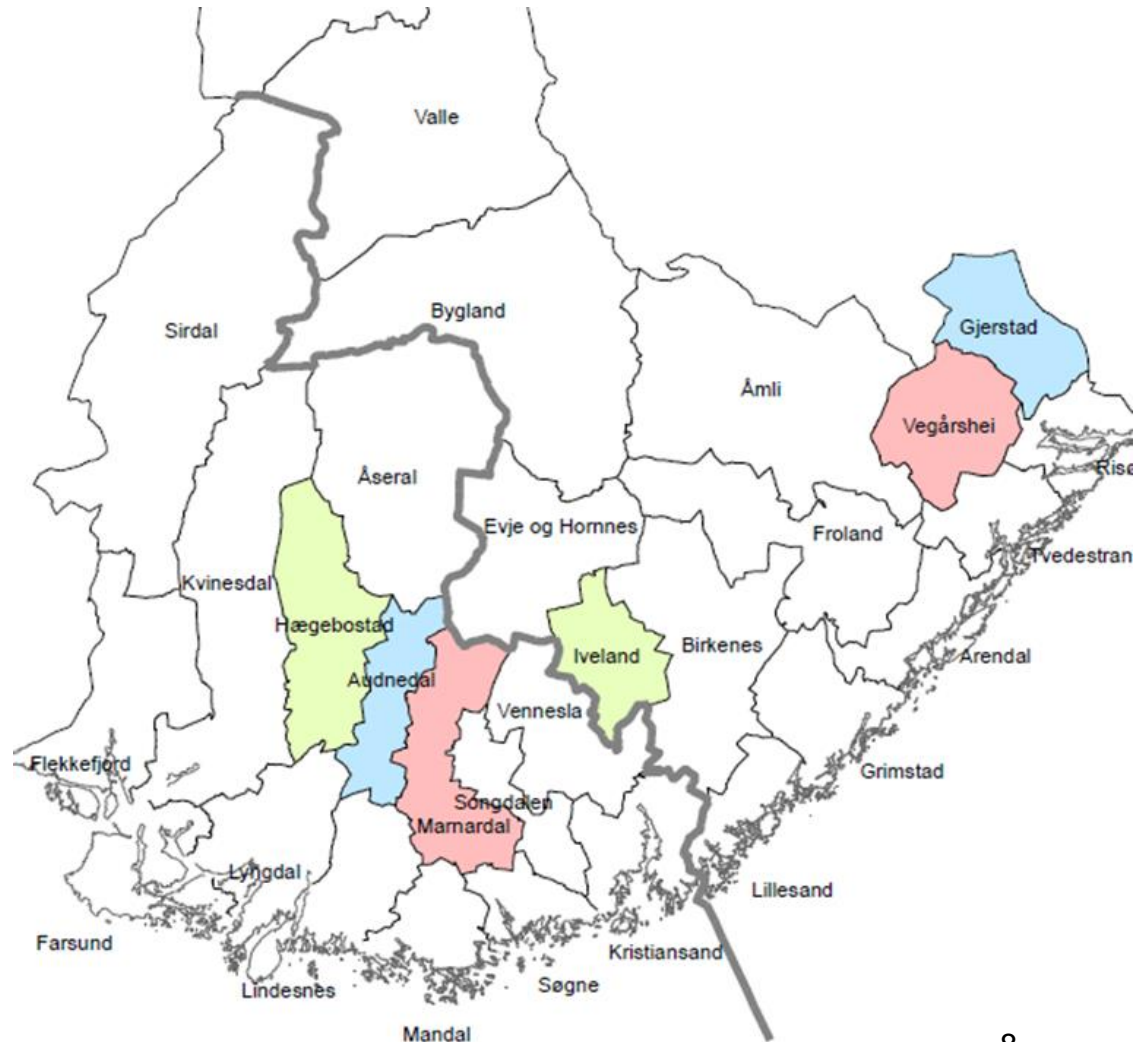
# Statstilskudd som virkemiddel og signal – det treffer da bra?

Kart: Fædrelandsvennen  
KMD foreløpige tall 27/4



Kommune	Kr pr innbygger
0935 Iveland	-3 446
1027 Audnedal	-2 309
1034 Hægebostad	-2 193
0912 Vegårshei	-1 984
1021 Marnardal	-1 351
0911 Gjerstad	-969
0937 Evje og Hornnes	-645
0919 Froland	-539
0928 Birkenes	-536
1029 Lindesnes	-512
1017 Songdalen	-497
0914 Tvedestrand	-455
0901 Risør	-396
1032 Lyngdal	-320
1037 Kvinesdal	-307
0926 Lillesand	-262
1018 Søgne	-238
1003 Farsund	-198
1004 Flekkefjord	-172
1014 Vennesla	-114
1002 Mandal	-102
0904 Grimstad	1
0906 Arendal	131
1001 Kristiansand	191
0929 Åmli	258
0938 Bygland	258
0940 Valle	258
0941 Bykle	258
1026 Åseral	258
1046 Sirdal	258

Tap pr innbygger struktur og distrikt isolert –  
Er det noen som synes signalet ikke er klart nok?







## *Eksempel fra kommunestyremøte 16. mars:* **FM's råd: Iveland bør ikke fortsette alene**

- Lite folketall
  - Små avstander
  - Små distriktpolitiske utfordringer
  - Ingen store ekstra inntekter
  - Mye felles å bygge på med naboen
- 
- Ta styringen og ledelsen selv
  - Gulerøttene som ligger på bordet nå er sikre og gode i 15 år – alternativene usikre fra dag 1
  - Det ligger et tilbud på bordet fra Vennesla nå – med akseptfrist 1. juli?



# KOMMUNESAMMENSLÅING

## Eksempel fra folkemøtene

(Søgne 28/4)



– Vi vet hva vi har, ikke hva vi får, sa Reidar Qvale under folke møtet.  
ALLE FOTO: STEINAR VINDSLAND

Eller er det egentlig tvert om?

## Vi vet hva vi får, ikke hva vi har!

Eiendomsskatten ble sentral da kommunesammenslåing ble diskutert under folkemøtet i Søgne bibliotek onsdag.

### SØGNE

– Vi vet hva vi har, og ikke hva vi får, sa en av de nesten 100 tilhørerne, Reidar Qvale, som møtte ordførerne bak Intensjonsavtalen bak K5.

Med det satte han tonen for den

land (Sp) og Anders Christensen (Ap) ordfører i Birkenes.

De fikk alle servere sine beste argumenter for sammenslåingen, og deretter slapp tilhørere til med spørsmål og kommentarer.

Einar Abildnes var først ute og sa at etendomsskatten i Søgne er

Samtidig opplyste han at etendomsskatten må harmoniseres mellom kommunene som går inn i samarbeid. Det vil si at Birkenes og Lillesand får redusert etendomsskatt, og at Søgne og Songdalen vil få noe økning.

### KLART

– Men det som er helt klart i Intensjonsavtalen K5 har tngått, er at etendomsskatten ikke skal økes som følge av sammenslåingen, sa Furre.

Songdalen-ordfører Greibes-

– Utviklingen går så fort, og det fortsetter å gå fortere. Mange ting forandrer seg, utviklingen innen teknologi, i arbeidsmarkedet, eldrebolgen er på vei. For at vi skal møte helseutfordringene må sju av ti unge velge helsefag som utdanning. Det gjør de ikke i dag, derfor må vi slå oss sammen for å løse problemene i fellesskap, sa Hilde.

### SKOLER

En annen av tilhørerne lurte på hvor lenge garantien vil vare om at skolene og barnehagene skal

over 2,8 millioner i tapt basistilskudd, mens Songdalen taper litt over 3,2 millioner. Men med K5 vil det komme 60-70 millioner kroner ekstra i året.

– Det betyr at vi vil få råd til både ungdomsskole, videregående skole og ny svømmehall i Søgne, sa Furre.

Christiansen fra Birkenes pekte på at kommunene de siste årene har måttet kutte 15 millioner kroner i året årlig.

– I et samarbeid om K5 vil vi være sikret i minst flere år, og kanskje flere



- **Kommunestyret har ansvaret**
- **Folkeavstemningen er en del av det samlede beslutningsgrunnlaget**
- **Veier tungt – men den er ikke feilfri eller «opphøyet»**
- **Hvor representativ er den – i ditt konkrete tilfelle?**

Et vell av valgalternativer og debatt i hurtigtogs fart **SVEKKER LEGITIMITETEN** til mange av folkeavstemningene i kommunereformen.

## Forvirringen har talt

Ukas  
kommentar  
Jan Inge  
Krossli



Journalist i  
Kommunal Rapport  
jan@kommunal-  
rapport.no

**22 folkeavstemninger** ble avholdt på kommunereformens første supermandag, de fleste i Romsdal og på Nordmøre. Flertallet i rundt halvparten av disse kommunene ønsker sammenslåing, mens den andre halvparten sier nei.

Nå skal lokalpolitikerne bygge på resultatene, men utfallet kan bli én sammenslåing: Eide og Fræna. Kanskje får Molde med seg noen. Folkeviljen i de andre ja-kommunene blokkeres av nei-kommunene.

Det viktigste argumentet for lokale folkeavstemninger er at de gir stor politisk legitimitet, men folkeavstemningene om kommunesammenslåing kan tvert imot svekke den.

Det er store forskjeller på hvordan mandagens folkeavstemninger ble gjennomført. Flere kommuner har hatt en god debatt over tid, en innbyggerundersøkelse om retningsvalg og folkevalgte som har valgt ett - eller kanskje to - alternativer. Her kommer valgdeltakelsen opp til rundt 60 prosent.

I kommunereformen er det blitt utredet og forhandlet i mange retninger etter at Stortinget ba alle kommuner ta «nabopraten». I en slik prosess er det naturlig at det virvles opp mange alternativer. Men lokalpolitikerne har ikke gjort jobben med å sortere dem for velgerne.

Nå ser vi resultatet av folkeavstemninger med tre, fire, fem alternativer. Det er klart flertall for sammenslåing, men ikke for ett av alternativene. Resultatet er paradoksalt: Politikerne som ville at folket skulle bestemme, får beslutningen i retur, og må kanskje ha en innbyggerundersøkelse for å oppklare forvirringen folkeavstemningen har skapt.

Forvirring om alternativene bidrar til at folk sitter hjemme. Lokalpolitikere må også ta ansvar for at de ikke har klart å engasjere folk i en debatt om kommunens framtid. Mange har fått det for travelt på slutten til å informere og debattere.

Skrekkeeksempelet er folkeavstemning i Rælingen i Akershus. Der hadde de ikke engang et ferdig forhandlet alternativ å stemme over. De bare satte opp et par nabokommuner. Alle partiene i kommunestyret, bortsett fra Høyre og Frp, har

gått ut og anbefalt innbyggerne å stemme nei til sammenslåing. Resultatet var gitt på forhånd: 85 prosent nei. Valgdeltakelsen var like forutsigbar: 26,5 prosent. Hvorfor gidder noen å gjennomføre en sånn farsø? Det er ingen som har tvunget noen til å ha folkeavstemning. Og hvis de mener folkeavstemninger er et godt og viktig virkemiddel, så har de gjort sitt ytterste for å vanære det.

**Lokalpolitikere må også ta ansvar for at de ikke har klart å engasjere folk i en debatt om kommunens framtid**

**Folkeavstemninger** har lokaldemokratiske tradisjoner tilbake til 1890-tallet, har professor Tor Bjørklund vist i flere bøker. De fleste har vært om alkohol og målform i skolen. Historien viser at det fra første stund er blitt stilt krav til flertallet i folkeavstemninger. Det var strenge lovfestede regler for avstemningene om alkoholforbud. For å være bindende måtte minst 50 prosent av alle velgerne stemme for. En sterk avholdsbevegelse og ikke minst kvinnes deltakelse, 20 år før de fikk stemmerett, sikret flertall likevel. Historien viser også at lokale folkeavstemninger er blitt brukt taktisk hele veien. Riksmålsforkjemperne sto i spissen for å innføre dem, fordi de som regel fikk flertall, mens målørsla arbeidet for å stille strenge krav til å tolke resultatet.

Derfor er det en skjønnmaling av folkeavstemninger når tilhengerne framstiller dem som en slags høyere form for demokrati. I debatter lokalt stemples motstandere av folkeavstemninger som mindre demokratisk innstilt. Til og med lokale medier likestiller nei til folkeavstemninger med nei til å lytte til folket. Folkeavstemninger er et politisk virkemiddel for å vinne en politisk kamp.

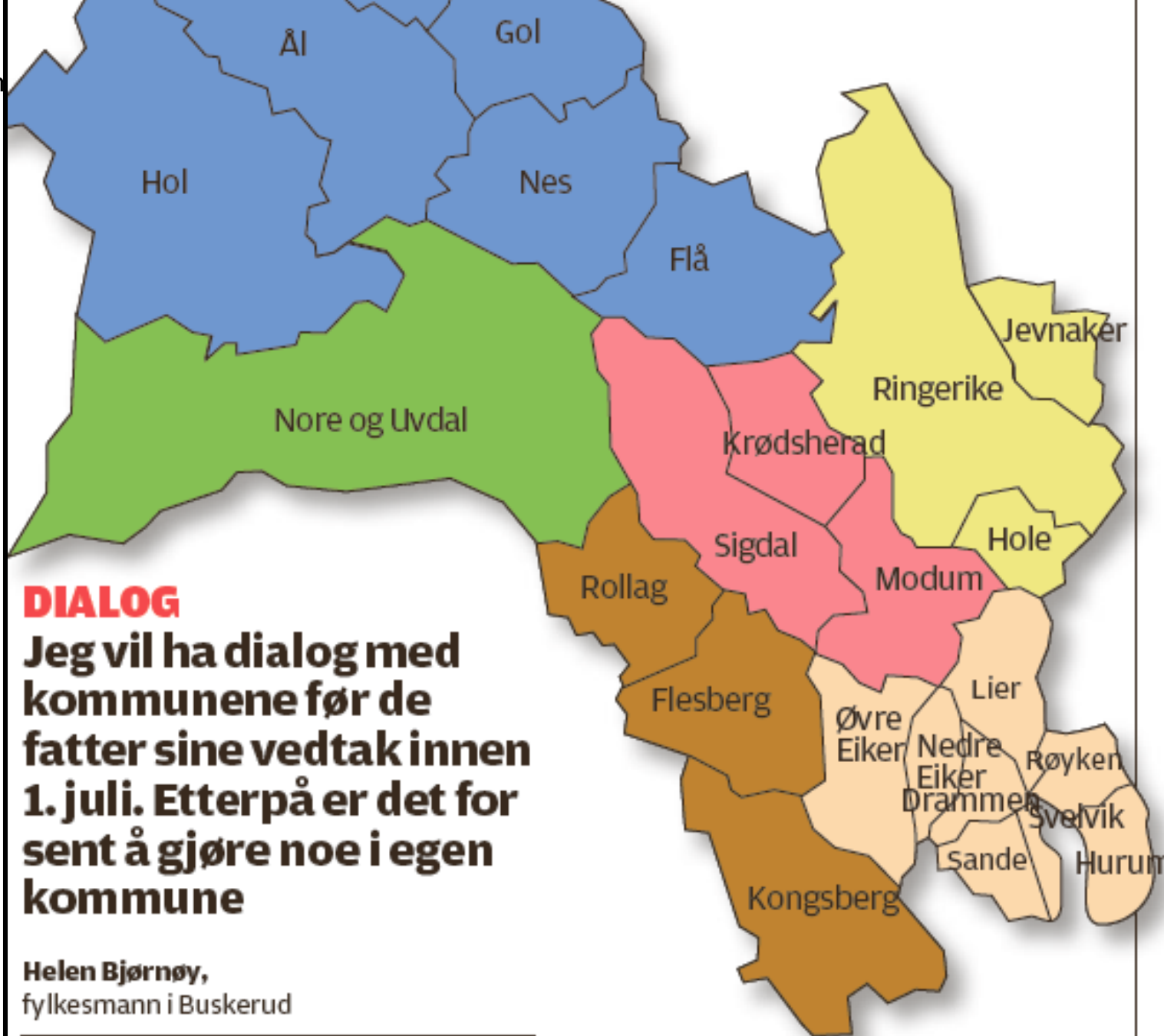
Men mange av folkeavstemningene om kommunesammenslåinger så langt har dessverre vist at en innbyggerundersøkelse med et representativt utvalg innbyggere er et vel så godt og demokratisk alternativ.



## FMs konkrete signaler



Fylkesn



## **DIALOG**

**Jeg vil ha dialog med kommunene før de fatter sine vedtak innen 1. juli. Etterpå er det for sent å gjøre noe i egen kommune**

**Helen Bjørnøy,**  
fylkesmann i Buskerud



## FMAVs konkrete offentlige signaler til nå:

- Vi har ikke blandet oss inn i retningsvalget til enkeltkommuner – kun påpekt at eksisterende samarbeidsmønster og felle bo- og arbeidsmarked er viktige hensyn
- Vi har heiet på alle som vil noe – inntil nylig
  - Lyngdal2 (tatt forbehold)
  - Fraråder alle rene innlands-alternativer som ikke inkluderer Åseral og eller Evje
  - Unntak: Bykle+Valle ville vært ok
- Vi har frarådet 0-alternativet for alle – og spesielt for de svært små som ligger sentralt
- Vi har pekt på at byområdene med svært høy pendling tilsier kommunereform



## **FMAVs offentlige tenkning til nå (mål):**

- Være åpne, forutsigbare og tydelige – fokus på prosess
- Konsekvent argumentasjon
- Vi ombestemmer oss ikke uten endringer i forutsetninger
- Det betyr at vi står ved det vi har sagt hvis det vedtas frivillig. Vi kan selvsagt likevel fortelle KMD at det finnes et ennå bedre ideelt alternativ – men vi kan ikke anbefale dette med tvang på bekostning av det frivillige vi har sagt at vi støtter
- Hvis det vedtas lite eller ingenting frivillig, står FM fritt til å fremme egne forslag
- De 5 hovedregionene var vårt utgangspunkt for igangsetting av prosesser – og et referansepunkt for vurderinger



## Mulige momenter i FMs rapport

1. Oppsummering av de frivillige vedtakene
  - vise og vurdere den helheten som disse vedtakene gir
  - dokumentere prosessen og resultatene for ettertiden
2. Drøfting og vurdering av gjenstående utfordringer i fylket basert på mål og kriterier for reformen. Ulike scenarier. Inkl. ev. grensejusteringer.
3. Fylkesmannens tilrådning om framtidig kommune-struktur i Agderfylkene - inkl. forslag til videre arbeid.

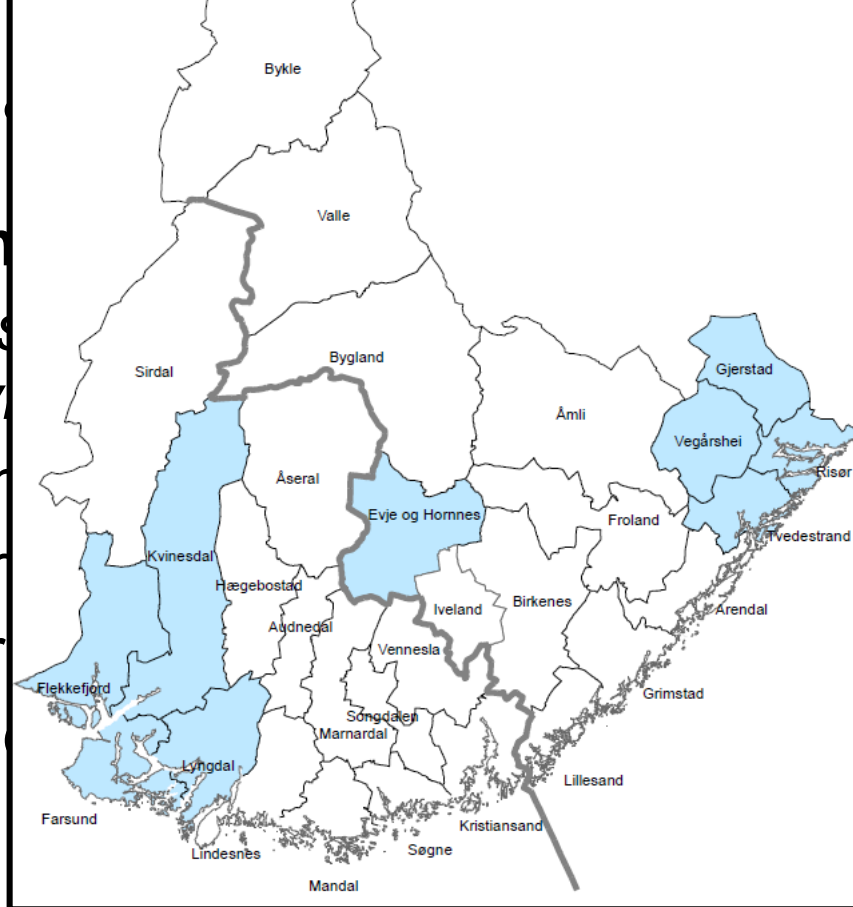




## Hva om vi sn

– glem hvor s  
utfordringer v

- Kyst – in
- Sentrum
- Levekår
- Sørland
- høres)?



vilke

stemme som

## Det vi da må skape (– og i alle fall ikke ødelegge for):

- Ny vekstkraft på fløyene – både øst og vest?
- Et tydelig senter for indre Agder?
- En landsdelshovedstad med kraft og tyngde?



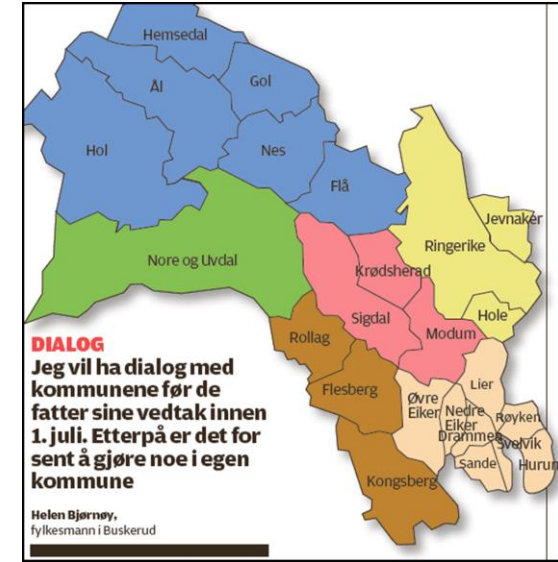
## Ekspertutvalgets anbefalinger

- nr 1: En kommune bør ha minst 15.000 – 20.000 innbyggere for å sikre en god oppgaveløsning.
- nr 2: Kommunestrukturen bør i større grad nærme seg funksjonelle samfunnsutviklingsområder

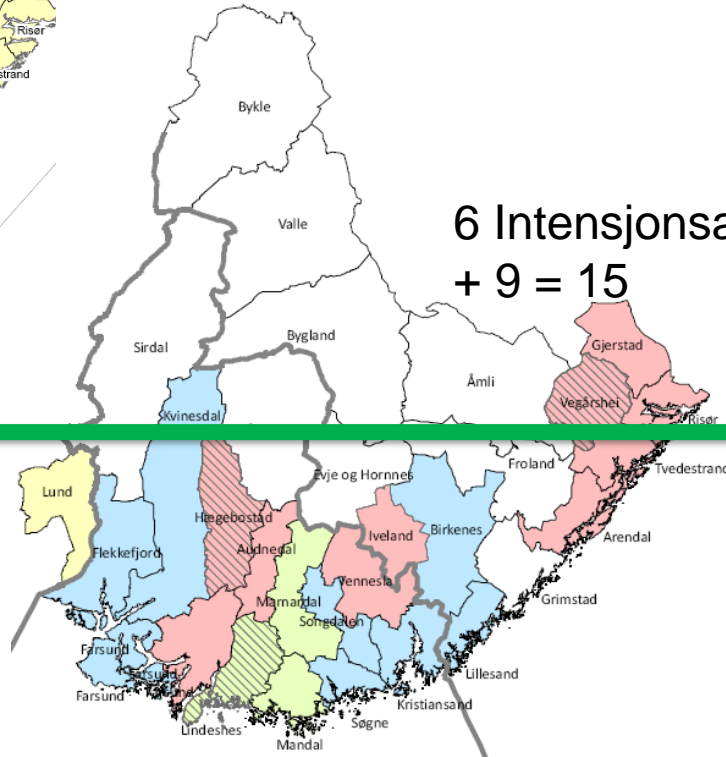
*«Et tett integrert arbeidsmarked bør utgjøre én kommune. Utvalget mener at arbeidsmarkedet er tett integrert når rundt 25 prosent eller flere av de sysselsatte bosatt i en kommune jobber i regionens senterkommune(r). Hva som vil være den eksakte grensen for en funksjonelt avgrenset kommune, bør avgjøres av lokale og regionale forhold.»*

- Dette er kvalitetsnormer – avvik bør begrunnes?

5 regioner



6 Intensjonsavtaler  
+ 9 = 15



30 i dag

